

NORMATIVA ESPECÍFICA DE PRÀCTIQUES CLÍNiques I DE LABORATORI DEL GRAU D'INFERMERIA I DEL GRAU DE FISIOTERÀPIA

Les pràctiques clíniques externes es regeixen per l'ACORD NORMATIU no 10336 del dia 8 de juny de 2012 pel qual s'aprova la normativa de gestió de pràctiques externes dels estudiants de la UIB en empreses, entitats o institucions. i per aquesta normativa específica de la Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia

La Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia de la Universitat de les Illes Balears posa a disposició de l'alumnat matriculat en els títols de grau d'Infermeria i Fisioteràpia aquesta normativa de pràctiques clíniques i de laboratori. La normativa ofereix a l'alumnat informacions bàsiques per al bon desenvolupament i l'adquisició de la formació clínica en contextos d'atenció de salut, com són el respecte a la confidencialitat de les persones que atén, el compromís ferm amb la seguretat de la persona usuària del sistema de salut o el compromís amb el context en què exerceix les pràctiques.

1. Aspectes ètics i legals

Les pràctiques clíniques i de laboratori constitueixen el període formatiu en què l'estudiant posa en pràctica les habilitats i els coneixements adquirits. Durant la formació clínica s'avaluen les competències relacionades amb les actituds en la pràctica clínica. Adquireix un paper preponderant, en aquest moment, l'execució de la pràctica des de la perspectiva ètica ciutadana i professional i el respecte dels drets de la ciutadania, així com l'exercici dins el marc jurídic vigent.

D'aquesta manera, els principis fonamentals que han de guiar les actituds de l'alumnat no disten gaire dels professionals, únicament varien les accions que s'han de posar en pràctica en relació amb el nivell de responsabilitat. El respecte als principis de l'ètica, la deontologia professional i el marc jurídic vigent es posa de manifest en la pràctica a través de l'avaluació de les competències establertes.

La competència genèrica, relacionada amb l'ètica professional, que durant el període de pràctiques ha d'exercir l'alumnat dels graus d'Infermeria i de Fisioteràpia és:

- El raonament crític i el compromís ètic. De manera específica, l'alumnat del grau d'Infermeria serà avaluat segons la seva capacitat per:

- Proporcionar cures d'infermeria individualitzades que incloguin totes les dimensions de la persona i la seva família (biològica, psicosocial, espiritual i cultural), sense enjudiciaments, assegurant el respecte a les seves opinions, creences i valors, i garantint el secret professional.
- Educar, guiar, i donar suport als pacients, assistents i famílies per fomentar-ne el benestar, el confort, la seguretat i la independència i promoure el dret de participació, informació, responsabilitat i presa de decisions de les persones ateses en el procés de salut-malaltia.
- Seguir els principis ètics i deontològics, així com les responsabilitats legals en l'acompliment professional.

De manera específica, l'alumnat del grau de Fisioteràpia serà avaluat segons la seva capacitat per:

- Adquirir l'experiència clínica adequada que proporcioni habilitats intel·lectuals i destreses tècniques i manuals; que faciliti la incorporació de valors ètics i professionals, i que desenvolupi la capacitat d'integració dels coneixements adquirits, de manera que, quan finalitzi els estudis, l'alumnat sàpiga aplicar-los tant a casos clínics concrets en el medi hospitalari i extrahospitalari com en actuacions en l'atenció primària i comunitària.
- Incorporar els principis ètics i legals de la professió a la pràctica professional, així com integrar els aspectes socials i comunitaris a la presa de decisions.

En relació amb els aspectes legals, cal destacar-ne alguns:

- La denúncia de mala praxi o maltractament a les persones usuàries.
- La realització correcta de les accions que s'han de dur a terme, molt especialment aquelles que puguin ocasionar danys greus a les persones usuàries, sigui per imperícia o per negligència.
- La salvaguarda de la confidencialitat de la informació que l'estudiant utilitza en el transcurs de les pràctiques clíniques és un aspecte que adquireix màxima rellevància. En aquest sentit, es recorda que, abans d'anar a pràctiques, els estudiants han d'haver comprès quins són els seus deures i haver declarat el seu compromís en la defensa dels drets de les persones usuàries. És d'especial interès que la informació només s'empri en l'entorn de les pràctiques o tutories, i en cap cas no se n'ha de fer un ús en entorns personals o socials. Aquest tipus de pràctiques

inadequades queden subjectes a les accions que se'n derivin: el suspens de les pràctiques o les accions legals de les persones/institucions que es considerin danyades o perjudicades. En aquest sentit, tot l'alumnat ha d'haver signat el document de confidencialitat per donar fe del compromís esmentat.

2. Assignació i tutorització de pràctiques clíniques.

Les places s'assignaran a l'illa on l'estudiant s'hagi matriculat (Mallorca, Menorca o Eivissa), i aquest pot ser destinat a qualsevol organització o centre de l'illa esmentada.

Les places s'assignaran per ordre de nota de l'expedient acadèmic i la condició de alumne a temps parcial. Els alumnes en situació de mobilitat entrant gestionaran l'adjudicació de places amb la coordinadora de mobilitat como a mediadora entre els alumnes i les professores titulars.

L'alumnat disposarà dels referents següents durant el període de pràctiques clíniques:

Grau d'Infermeria

Persona supervisora de la unitat: és qui haurà de contactar amb l'estudiant el primer dia de pràctiques i el seu referent en cas que sorgeixi alguna incidència.

Infermer/a clínic/a: és el professional assistencial juntament amb el qual l'estudiant durà a terme les pràctiques, i participa parcialment en l'avaluació.

Tutor/a de pràctiques (professor/a del Departament d'Infermeria i Fisioteràpia): és qui fa, setmanalment, el seguiment del cas clínic i de l'estudiant al centre.

Persona responsable de l'assignatura: és la persona de contacte entre el centre i la UIB, responsable de l'assignació de places.

Grau de Fisioteràpia

Persona coordinadora de fisioteràpia: és qui haurà de contactar amb l'estudiant el primer dia de pràctiques i el seu referent en cas que sorgeixi alguna incidència.

Tutor/a clínic/a del centre: és la persona responsable de l'estudiant durant la seva estada al centre, així com la responsable de l'avaluació.

Tutor/a de pràctiques (professor/a del Departament d'Infermeria i Fisioteràpia): és qui fa el seguiment de l'estudiant i l'assessoria en la realització del cas clínic/protocol.

Persona responsable de l'assignatura: és el referent a la Universitat i la persona de contacte entre el centre, la facultat i l'estudiant.

3. Normes d'asèpsia i seguretat

Els professionals de la salut i l'alumnat de ciències de la salut, com és el cas de l'alumnat dels graus d'Infermeria i de Fisioteràpia, en la pràctica clínica diària, han de tenir en compte una sèrie de normes bàsiques:

3.1. Uniforme i identificació

L'alumnat dels graus d'Infermeria i Fisioteràpia s'ha d'identificar com a tal. Per la realització de les pràctiques serà obligatori vestir un uniforme blanc, format per pantalons i camisola, mitjons blancs i calçat blanc còmode, que subjecti el peu pel taló (es desaconsella calçar esclops que no disposin de tira de subjecció posterior). L'ús de bata blanca és opcional. A l'uniforme sanitari ha d'aparèixer la imatge institucional de la Facultat d'Infermeria i Fisioteràpia. Aquesta imatge estarà disponible a principi de curs a l'espai de Campus Extens. En el cas de que el centre requereixi un altre tipus de vestuari per la realització de pràctiques, s'especificarà a la descripció del mateix.

Hi ha situacions especials en les quals es pot prescindir de l'uniforme tal com s'ha descrit. Són els casos en què els professionals de la unitat o servei en què hi hagi ubicat l'estudiant no utilitzin l'uniforme blanc estàndard. Alguns exemples són les visites domiciliàries, les consultes d'atenció primària, les unitats d'hospitalització a domicili, les àrees quirúrgiques o les pràctiques en associacions.

3.2. Seguretat i ergonomia

L'estudiant ha de conèixer i aplicar algunes normes per prevenir accidents i per fomentar la seguretat pròpia i la de la persona usuària del sistema de salut.

Per limitar la transmissió d'infeccions, l'alumnat ha de conèixer a fons els procediments per rentar-se les mans. Cal recordar que rentar-se les mans és una de les mesures més importants per al control de la infecció i que la rentada asèptica requereix almenys 30 segons de fricció amb aigua i sabó sota un raig d'aigua i una eixugada exhaustiva amb paper d'un sol ús. Cal recordar que aquesta rentada s'ha de fer abans i després d'atendre cada pacient (encara que s'hagin utilitzat guants), abans i després de menjar, després d'haver anat al servei, després de mocar-se i sempre que les mans s'hagin tacat amb material potencialment infecciós.

Sempre que l'estudiant presenti lesions cutànies a les mans (talls, ferides, abrasions), les ha de cobrir amb apòsits impermeables abans d'iniciar el dia de pràctiques.

També cal conèixer els procediments d'aïllaments, l'ús adequat dels elements de protecció de barrera (guants, màscares, bates o protectors oculars) i el manteniment de l'uniforme net. Altres factors que disminueixen la transmissió d'infeccions són: portar els cabells recollits, portar les ungles curtes i sense esmalt, i no portar joies (anells, braçalets i cadenes al coll) ni rellotges. Cal recordar que, a més de ser un reservori de microorganismes, les joies i els rellotges poden lesionar els pacients mentre es manipulen (higienes, mobilitzacions, etc.), especialment gent gran i infants. En aquesta línia, es recomana que les arracades siguin curtes, sense puntes ni arestes.

A més, quan l'alumnat disposi d'unes tisores pròpies, aquestes han de tenir la punta no traumàtica o roma i ha de recordar de portar-les a les butxaques inferiors de la camisola i no a la butxaca superior.

Finalment, igual com qualsevol professional del sistema de salut, cal recordar que l'uniforme és d'ús exclusiu a l'interior del lloc de pràctiques i que no s'ha de portar pel carrer, excepte en el cas dels uniformes especialment dissenyats amb aquesta finalitat, com els dels serveis d'emergències prehospitalàries. L'uniforme només ha de sortir del context assistencial en una bossa tancada per rentar-lo.

Per prevenir les lesions per sobreesforç, es recomana evitar factors de risc agreujants i mantenir-se en un bon estat físic. S'han de manejar les càrregues de manera segura i ergonòmica:

- No aixecar càrregues excessives.
 - Utilitzar ajuts mecànics quan sigui necessari.
 - Adoptar l'actitud i els gestos adequats, respectant la mecànica corporal i la higiene postural.
 - Evitar mantenir-se prolongadament en la mateixa posició.
- 3.3. *Aspectes específics de les pràctiques als laboratoris i aules de pràctiques.* Durant la seva formació al llarg del Grau, els estudiants d'Infermeria i Fisioteràpia fan pràctiques també a les instal·lacions específiques de la seu on es troben matriculats, ja sigui a laboratoris o aules de pràctiques. Tant per motius de seguretat dels estudiants com per raons de cura del material i dels espais de pràctiques, s'hauran de respectar les normes específiques següents:

- Els estudiants han de col·laborar en l'ús responsable de les aules, deixant-les sempre ordenades després d'utilitzar-les.
- Els estudiants han de col·laborar en la cura del material, tant durant l'activitat acadèmica, com als períodes en què l'aula romanguí oberta per a pràctica voluntària.
- Per realitzar les pràctiques, l'alumne ha de respectar la normativa d'uniformitat.
- No es permet menjar a les aules de pràctiques.
- Quant a la beguda, només es permet el consum d'ampolles petites d'aigua.
- En el cas de Fisioteràpia, per raons d'higiene i cura del material, l'alumne disposarà d'una tovallola de dutxa o platja per col·locar damunt la llitera durant la realització de les pràctiques.

4. Assistència a les pràctiques

Els períodes de pràctiques externes es regeixen pel calendari acadèmic de la UIB, i poden comprendre tots aquells dies marcats com a període lectiu de cada semestre pel calendari acadèmic de la Universitat. De manera excepcional es podran programar pràctiques externes en dies lectius fora d'aquests.

Es gaudirà de les festivitats establertes pel calendari laboral del centre on s'estigui fent el període de pràctiques. L'horari variarà segons el centre de destinació de cada període de pràctiques, i es mantindrà sempre dins de la franja horària de 8 h a 22 h, de dilluns a divendres. De manera excepcional, la Facultat pot autoritzar pràctiques programades fora d'aquest horari. Aquells alumnes que facin pràctiques en centres on s'organitzin activitats fora de l'horari abans esmentat, poden acudir de forma voluntària, sense que això impliqui la convalidació amb un dia de pràctiques.

L'estudiant s'haurà de presentar al servei de destinació a l'hora assenyalada d'inici de pràctiques i haurà de complir les normes d'uniformitat.

Les possibles absències s'han de comunicar anteriorment o durant la jornada a la persona supervisora del servei de destinació i al professor de pràctiques. També s'haurà d'avisar en cas que l'estudiant hagi d'abandonar el centre abans de l'hora de finalització de les pràctiques.

S'hauran de recuperar les faltes d'assistència i de puntualitat per causa justificada.

S'entenen per causes justificades les considerades al reglament acadèmic de la UIB. En qualsevol altre cas, es valorarà si les absències o els retards poden recuperar-se o són motiu d'invalidació del període de pràctiques.

Aspectes específics del grau d'Infermeria

- Programació de torns:

- L'assignació de torns es farà seguint les preferències de l'alumnat sempre que sigui possible.

Els alumnes matriculats a temps parcial tindran fins a un 50% del rotatori adequat a la seva preferència.

Els alumnes matriculats com a esportistes d'elit se'ls assegurarà el torns segons les preferències comunicades.

A les assignatures on l'adjudicació de places és de lliure elecció, tan els alumnes a temps parcial com els esportistes, han de escollir sempre, que hi hagi disponible, una plaça amb la preferència de torn/horari que més s'adeqüi a les seves necessitats. Si s'escull una plaça de torn mixta, existint places disponibles amb la seva preferència, no es garantirà l'adequació dels torns. Si fos necessari el professor titular pot canviar l'itinerari de l'alumne per garantir el torn de preferència.

Això no afectarà a les tutories, que es realitzaran segons programació de centre i tutor.

- S'intentarà, en la mesura que sigui possible, que els alumnes no facin pràctiques en els serveis on treballin.

- Canvis de torns:

- Es podran canviar torns de pràctiques amb els companys abans de l'adjudicació definitiva sempre que sigui possible i ho autoritzi el professor responsable de la distribució i la ubicació de l'alumnat.
- Es podran canviar torns entre companys només de manera excepcional i sempre que el professional responsable de la unitat i el professor associat n'hagin estat informats. No es podran canviar torns en aquelles unitats en què hi hagi torns sense adjudicació de places per a estudiants.

5. Recuperació de les pràctiques clíniques

Les pràctiques clíniques són obligatòries en el període establert per a cada assignatura. En els casos en els quals s'hagin de recuperar pràctiques, se seguiran les normes següents:

La recuperació de les absències i/o els retards es farà amb l'acord previ del professor o de la persona supervisora o de tots dos, i es durà a terme segons el període fixat pel centre, que establirà com s'han de recuperar les hores.

En els estudis d'Infermeria els períodes destinats a la recuperació són els mesos de juny, juliol, segons determini el professor.

En els estudis de Fisioteràpia la recuperació de les absències pot estar limitada per la disponibilitat de centres i tutors de pràctiques durant el període i el calendari lectiu. És obligatòria la sol·licitud al professor responsable de l'assignatura, que tramitarà el cas concret.

6. Situacions especials durant les pràctiques

6.1. Accidents

En el transcurs de les pràctiques clíniques existeix el risc que es produeixi una exposició o accident biològic. Es considera que això ha ocorregut quan existeix contacte, a través d'inoculació percutània, ferida, pell erosionada o mucoses, amb fluids biològics (sang, semen, secrecions vaginals i líquids cefaloraquidi, pleural, sinovial, amniòtic, peritoneal i pericàrdic) i contacte amb líquid barrejat amb sang.

Hi ha una sèrie de mesures que s'han de conèixer per prevenir aquest tipus d'exposició. També s'ha de conèixer quin és el procediment que cal dur a terme sobre la marxa en cas que es produeixi un accident d'aquestes característiques. Aquesta informació està disponible en el document *Procediment d'actuació en cas d'accident amb risc de contaminació biològica*, que s'adjunta a continuació del punt 6.3. És molt recomanable que l'estudiant llegeixi detingudament aquesta documentació i contacti amb els seus professors de pràctiques clíniques o amb la direcció de l'Facultat en cas de dubte. El document *Procediment d'actuació en cas d'accident amb risc de contaminació biològica* inclou la informació següent: els passos a seguir en cas d'accident biològic, l'algoritme, el full de declaració d'accidents i el full de consentiment informat per extreure mostra de sang a l'inòcul.

6.2. Malalties agudes o cròniques

En cas que abans de les pràctiques o durant l'inici d'aquestes l'estudiant pateixi una situació de malaltia de forma aguda que no l'impossibiliti totalment per dur-les a terme, en la mesura que sigui possible, s'intentarà adaptar el lloc de pràctiques a la situació temporal. Per a això, caldrà un informe del metge de família en què s'informi de les condicions temporals.

o Si es tracta d'un procés crònic o d'una discapacitat, s'aconsella a l'estudiant que es dirigeixi a l'Oficina d'Atenció a la Persona amb Necessitats Especials perquè, si escau, emeti l'informe de recomanacions per adaptar les pràctiques

clínicas a les condicions de l'estudiant. L'adequació del lloc de pràctiques de l'informe esmentat estarà supeditada a la disponibilitat de places i a la garantia de l'adquisició de les competències establertes en el pla d'estudis per a les assignatures de pràctiques clíniques.

6.3. Estudiants embarassades

En cas que abans de començar o durant el període de pràctiques una estudiant comuniqui a la Facultat que està embarassada, el centre informarà a la unitat o centre hospitalari de la situació esmentada. L'estudiant podrà dirigir-se al seu metge de família per a una avaluació individual del risc associat al lloc assignat de pràctiques. En cas que no es disposi d'aquest informe, se seguiran les recomanacions generals que la institució de pràctiques dugui a terme per a les treballadores en estat de gestació.

6.4.- Estudiants que hagin rebut tractament amb citostàtics

En el cas dels estudiants que hagin rebut tractament de quimioteràpia en citostàtics es seguiran les recomanacions que el *Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad* manté a la següent guia de prevenció de riscos davant l'exposició d'aquests agents.

<http://www.msps.es/ciudadanos/saludAmbLaboral/docs/Agentescitostaticos.pdf>
